Horváth Péter

Kis színes

Mint minden a világon, *szinte* véletlenül történt ez is. Gyanútlanul töltöttem (húztam-halasztottam) időmet kedves foglalatosságaim között, amikor nyugalmam édenéből kizökkentett egy telefonhívás. Barátom hívott, aki ráadásul munkaadóm is, Novák János, a Kolibri színház igazgatója.

– Bemutatjuk Az ember tragédiáját, tinédzsereknek!

– Fasza! – feleltem.

– Te játszod majd az előadásban Lucifert!

Na, itt egy kis csönd következett.

– Negyvenöt éve nem dolgozom színészként – mondtam végül. – Dramaturg vagyok, nem csepűrágó!

– Én mégis csak veled tudom elképzelni az előadást!

Hízelgett öregedő szívemnek, hogy a több tucat kiváló, évtizedek óta aktív színművész jelöltnél igazgatóm és barátom engem alkalmasabbnak gondol az ördögi föladatra. Ráadásul kisebbik fiam egy kegyetlen mondata hetek óta visszhangzott a fejemben. „Aki nem mer kilépni a komfortzónájából, azt nem érheti igazi élmény!" Ha félévszázados kihagyás után ismét a szenvedés terepére merészkedem, gondoltam, azzal megmutatom a kölyöknek, hogy van még vér a pucámban.

Igent mondatott velem a *nagy hiúság*.

Az első büntető csapás Madách Imrétől ért. Szívesen eltörtem volna jobbkezének néhány ujját a nyakatekert körmondataiért. Alig tizenöt évvel Petőfi Sándor tündöklése után mintha száz évvel korábbi nyelven írna, jambikus lejtésű, ám daktilusokban is bővelkedő verssorokba kényszeríti a prózában is nehezen érthető replikákat, melyek ritmikája folyton változik...

Megtanulhatatlan szöveg.

Madách kérésére Arany János itt-ott belejavított a születő kéziratba, mesteri keze nyomán néhol felragyog a párbeszéd, másutt még a megértése is komoly nehézségeket okoz játszónak, nézőnek egyaránt. Mi lesz, ha belesülök? Komfortzónámban nem volt helye a szövegtanulásnak, és most magolnom kell, hosszú órákon át.

A második ütést a barátom rendezői munkamódszere adta. Jánosban erős érzetek és képek éltek a világra hozandó előadásról. A próbák során zenék, zajok, vetített képek sokaságát próbálgatta rendbe simítani, miközben a játszóknak kevés szabadságot adott. A színészek nem rajonganak az olyan rendezőért, akit nem igazán érdekel a játszók személyisége, nem

vár tőlük alkotó inspirációt, főként nem olyan kezdeményezéseket, amelyek egy jottányit is eltérítenék a saját elképzeléseitől. A próbák így nem az élet próbái voltak, „csupán" a színdarabé. A színészkollégák a János képzeletében élő alakokat próbálták életre kelteni, ahogy nekem is az *ő* Luciferjét kell „alakítanom". Ha valami frusztrált a színészi munkában hajdanán, az éppen ez volt: személyes szabadságom korlátozása.

– Talán Jokernek öltözhetnél – mondta János az egyik próba után. – A kamaszoknál sikere volt ennek a filmbéli, őrült, keserű bohócfigurának. Kockás nadrág, zöld ing, sárga mellény, piros zakó... Alattuk a vigasztalhatatlan, fékezhetetlen, jogos keserűség.

Életkorom szerint már nem csak az ördögnél, de a jóistennél is bölcsebbnek kéne lennem, a mindenkori hatalomhoz lojális békepártinak, de még mocorog bennem a lázadás szelleme. Csapataim örök harcban állnak mindenki ellen – aki nem én vagyok. A javasolt maskarát magamra öltve talán mégis sikerrel próbálhatom túlfejlett egóm minden vélt és valós sérelmét Lucifer szolgálatába állítani.

János szerint Madách a francia forradalmi időket követő prágai szín jelenidejéből tekint hátra és előre. A darab első változatát öt évvel a szabadságharc bukása után írta, abban az időszakban, amelyben a forradalom túlélő híveinek el kellett fogadniuk az álmaikkal és elveikkel ellentétes társadalmi berendezkedést. Most, jó százötven évvel később sem lelkesedhetünk töretlenül a történelem fejlődése láttán. Ahogy Szkárosi Endre kollégám írta fiatal költőként a hetvenes években: *„A teremtés végbélbe ment"*. Ezt akár Lucifer is mondhatná, ha a korízlés megengedte volna Madáchnak, hogy ilyen frivol legyen. Mondtam is Jánosnak, hogy az előadás végén szükségem volna egy Kalasnyikovra vagy Uzira...

– Minek? – kérdezte hökkenten.

– Miközben elsompolygok a színről, legalább néhány angyalt kinyírhatnék a géppisztollyal.

– Nem! – felelte. – A Kolibri Színházban nem nyírunk ki senkit!

Vissza kéne adnom a szerepet, gondoltam, nyűglődjön vele egy igazi színész, én meg visszamenekülök dramaturgszobám langymelegébe...

– Nem hiszem, hogy ez szerencsés ötlet – hallok egy hangot. – Nem csak a barátodat hagynád cserben, de az egész társulatot, és hovatovább engem is... – Madách szól hozzám az idők ködén át, vagy spontán hallucinálok? – Az elején kellett volna nemet mondanod – int tanárosan –, most már... nem volna tisztességes.

– Te beszélsz tisztességről, Imre? Te, aki a darab végét gyáván összecsaptad?

Elsápad, pislog.

– Mit csaptam össze?!

– Tizennégy színben lázíttatsz velem, a tizenötödikben kihátrálsz mögülem, hogy behúzott farokkal *elsompolyogjak*, te meg fényesre nyalhasd a trónus lábait, mondván, hogy minden úgy jó, ahogy van?

Ködalakja megbántva feloszlik a cigarettafüstben.

Túl sokat dohányzom.

Ha berekedek, hangom a harmadik széksorig se jut el.

Pedig nyakunkon a premier.